Kansaneläkelaitoksen valtuutetut

11.9.2025

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi Kansaneläkelaitoksesta annetun lain, valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain ja tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esityksessä (HE 81/2025) ehdotetaan muutettavaksi Kansaneläkelaitoksesta annettua lakia. Esityksessä ehdotetaan, että lakiin tehtäisiin parlamentaarisen työryhmän esittämät tarpeelliset muutokset, jotka eivät sisältyneet keväällä 2024 eduskunnalle annettuun hallituksen esitykseen (HE 38/2024 vp).

Lakiin tehtäisiin hallituksen kokoonpanoon liittyviä muutoksia. Ehdotuksen mukaan Kansaneläkelaitoksen pääjohtajan ja johtajan virkaan voitaisiin nimittää vain Suomen kansalainen. Lisäksi täsmennettäisiin sitä, miltä osin heihin sovelletaan valtion virkamieslakia. Lakiin täsmennettäisiin myös se, miltä osin Kansaneläkelaitoksen valtuutetut ja hallitus päättäisivät ylimmän johdon virkasuhteeseen liittyvistä asioista.

Esityksessä ehdotetaan, että Kela voisi jatkossa siirtää sosiaaliturvan toimeenpanoon liittyviä avustavia tukitehtäviä yksityiselle taholle. Kelan tiedonsaanti- ja käsittelyoikeuksia tarkennettaisiin ja laajennettaisiin. Lisäksi päätösten sähköisen tiedoksiannon mahdollisuutta laajennettaisiin. Kelan antamiin päätöksiin merkittäisiin jatkossa Kelan asiakaspalvelun yhteystieto, josta asianosainen voi pyytää lisätietoja päätöksestä.

Esityksen mukaan Valtiontalouden tarkastusvirastolla olisi jatkossa oikeus tarkastaa Kelan toiminnan ja taloudenhoidon tarkoituksenmukaisuutta, tuloksellisuutta ja laillisuutta.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026.

Lausunto

Kansaneläkelaitoksen valtuutetut kannattavat hallituksen esityksessä ehdotettuja lakimuutoksia yksimielisesti yhtä kohtaa lukuun ottamatta. Kansaneläkelaitoksen hallituksen kokoonpanoa koskevan muutosehdotuksen osalta valtuutetuissa ei ole täyttä yksimielisyyttä.

Hallituksen esityksessä on ehdotettu, että hallituksen kokoonpanossa säilytettäisiin sosiaali- ja terveysministeriön kiintiöpaikka, mutta muita kiintiöpaikkoja ei enää nimenomaisesti säännöksessä mainittaisi. Kansaneläkelaitoksen hallituksen asiantuntemusta koskeviin vaatimuksiin lisättäisiin julkisen tietohallinnon asiantuntemuksen huomioon ottaminen. Myös työ- ja yrityselämän sekä vakuutettuja koskeva asiantuntemus olisi otettava huomioon. Tätä asiantuntemusta edustaisivat työnantajakeskusjärjestöjen ja palkansaajakeskusjärjestöjen edustajat.

Ehdotus pohjautuu parlamentaarisen työryhmän enemmistön ehdotukseen. Työryhmän enemmistö piti tärkeänä, että työ- ja yrityselämän olosuhteiden ja vakuutettujen asiantuntemus hallituksessa säilytettäisiin. Pohjana parlamentaarisen työryhmän enemmistön ehdotukselle oli valtuutettujen vuonna 2018 asettaman työryhmän selvitys. Siinä todettiin, että hallituksen nimittämisessä valtuutettujen valtaa on rajattu kiintiöimällä paikkoja muun muassa etujärjestöille. Työryhmä katsoi tämän soveltuvan huonosti valtuutettujen toimivaltaan ja valvontatehtävään ja se piti vain sosiaali- ja terveysministeriön kiintiöpaikkaa perusteltuna. Työryhmä totesi, että hallituksen jäsenillä pitää kuitenkin olla sellaista toisiaan täydentävää osaamista, joka varmistaa hallituksen asiantuntemuksen.

Valtuutettujen suuri enemmistö kannattaa hallituksen kokoonpanoa koskevaa muutosehdotusta. Keskustaa edustava valtuutettu katsoo, että ehdotusta maa- ja metsätaloustuottajien keskusjärjestön kiintiöpaikan poistamisesta ei ole perusteltu riittävästi ja että paikka tulisi säilyttää.

Ehdotettujen muutosten on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2026. Nykyinen Kansaneläkelaitoksen hallituksen toimikausi päättyy 31.12.2025, ja valtuutettujen tulee määrätä hallituksen jäsenet kaudelle 2026 – 2028 kuluvan vuoden loppuun mennessä.

Hallituksen esityksessä todetaan, että ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin. Valtuutetut haluavat kuitenkin kiinnittää huomiota

siihen, että ehdotus jättää epäselväksi, tuleeko hallituksen jäseniä määrättäessä loppuvuonna 2025 noudattaa voimassa olevaa lakia vai 1.1.2026 voimaan tulevaksi ehdotettua säännöstä.

Sari Sarkomaa
valtuutettujen varapuheenjohtaja